

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

ВІСНИК

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (41)

**«ВІЛЬНИЙ СЕРЕД НЕВОЛИ І СВЯТИЙ СЕРЕД ПЕКЛА» :
ДО 300-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Г. С. СКОВОРОДИ**

300
років з дня народження

**СВІТ
СКОВОРОДИ**

Вінниця – 2022

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
ВИПУСК № 3 (41)

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія ВІД № 1065-423-ПР від 24 грудня 2019 року
Журнал

(науково-виробничий, навчальний, довідковий)

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік
Мова видання: українська, російська, англійська, німецька

Тематичні напрями Вісника:

- ❖ Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- ❖ Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- ❖ Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- ❖ Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- ❖ Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- ❖ Challenges in Education
- ❖ Відомі імена року
- ❖ Конкурси
- ❖ Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 4 від 17 листопада 2022 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкара С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Когутюк О.В.

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу/[ред.кол. : Войцехівський К.Ф. (гол.ред) та інші]. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2022. Випуск 3(41). 137с.

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА: Рада молодих вчених. Бузенко І.Л., Сорочан А.М..... 5

ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ ТА ЕТНОКУЛЬТУРИ

БАЛИНСЬКА Н.П. СВЯТКОВО-ОБРЯДОВА КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ Й ЗВИЧАЇВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	7
ДРОВОЗЮК Л.М. ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ У ШКОЛАХ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД	11
БІЛОУС Л. П. АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ	16
ГАВРИЛЮК АНАСТАСІЯ РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	23
ГОРДІЙ Ю.В. АРТ-ТЕРАПІЯ В ЗКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	28
ГУЛЯС Н. М. ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	33
ЛАТУША Н. В., СТАСЕНКО А. М. СУТНІСТЬ ІСТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН	37
МАСЮТА НАДІЯ ЗНАЧЕННЯ ГРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА	42
МАШТАЛЯР Й.Ф. АДАПТАЦІЯ ЗАРУБІЖНИХ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СИСТЕМ ТА КОНЦЕПЦІЙ В ПРОЦЕСІ ЗАГАЛЬНОГО МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ	45
ОБОДЯНСЬКА Н. П. МИСТЕЦТВО І ФОНЕТИКА: ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ФОНЕТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	52
ОСАДЧУК А.С. ДІТИ ТА ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА	54
ШИЯН Д. О., ДЄВОЧКІНА Г. В. ОСОБЛИВОСТІ ГРАМАТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ЧИСЛА ІМЕННИКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	56
ДОЦЕНКО В.П. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА VS ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ	59

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ФЕДОРЧУК НАТАЛІЯ ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НУШ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ПРІОРИТЕТИ.....	64
--	----

БУГА О. І. ДІЛОВА ГРА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	69
ГАЛЬЯНОВА О.А. ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ	74
ГАРГАУН Н. М. ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ТЕХНІКІВ-ЕЛЕКТРИКІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	78
ГУБЕЛЮК АННА ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ПІД ЧАС ГРУПОВОЇ РОБОТИ	81
БЕВЗ В.В., З ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	87
КУЗЬМИНСЬКА Д. М. ПРОГРАМА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ НАСТІЛЬНИХ ІГОР	91
ЛАВРЕНЧУК АНДРІЙ ОСНОВНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КЗВО «ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»	98
СТЕЦЮК І.В. ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ ЯК ДИДАКТИЧНОГО ЗАСОБУ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЦИКЛУ	102

ВІДОМІ ІМЕНА \ РЕЦЕНЗІЇ

ДУДКЕВИЧ Н. Г., НЕНЧИНСЬКА Л. В., РОМАНУХА Ю. В., УСНИЙ ЖУРНАЛ НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ-СЛОВЕСНИКУ	107
КАМЕНЮК МИХАЙЛО НА СТОРІНКАХ ЖІНОЧОГО РОМАНУ... ТАКИЙ НЕОЧІКУВАНИЙ СЕАНС	111
ОМЕЛЯНЧИК Т.Г. ВОНИ СТВЕРДЖУЮТЬ МИР І ДОБРО НА ЗЕМЛІ	114
РОКІЩКА І.А. ЗРАЗОК СЛУЖІННЯ МУЗИЦІ, НАРОДУ І ДЕРЖАВІ : ІГНАЦІ ЯН ПАДЕРЕВСЬКИЙ	119
КІСЕЛЬОВ Д. Л. ХРОНІКА ІБСЕНІЗМУ: ДЖОРДЖ БЕРНАРД ШОУ	123
БАГРІЙ ТЕТЯНА ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА ЯК ТРАДИЦІЙНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНСЬКОЇ І СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХІХ ст.	129
ЗІНЬКО М.Л., ДЕМКО Н.О. ЖИТТЯ В МУЗИЦІ ТА МУЗИКА В ЖИТТІ: Історія пісні, яка змінила світ	132
ВИМОГИ до підготовки науково-методичних статей Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу	138

СЛОВО РЕДАКТОРА

Пропонуємо продовжити розмову, яку ми розпочали на шпальтах попереднього Випуску Вісника, про місію педагога в умовах воєнного стану.

XXI століття асоціюється з бурхливим розвитком науки й техніки, соціально-економічною інтеграцією різних країн світу, поширенням інформаційних технологій, міжнародною мобільністю. Усе це наслідок глобалізаційних впливів на людство. Сьогодні весь світ прагне інкорпоруватися в єдине суспільство, але зворотним боком глобалізаційних явищ, на жаль, є загострення міжнаціональних конфліктів, економічна криза, деформування моральних ціннісних орієнтацій тощо.

Вплив глобалізації відчувається у сфері науки й освіти та проявляється як у позитивному, так і в негативному аспекті. На думку учених глобальна освіта може розглядатися як кардинальна парадигма нового століття, що передбачає випереджальний характер освіти, її спрямованість у майбутнє, неупереджене світосприйняття, засноване на гуманізації, гуманітаризації та демократизації освітнього процесу. «Глобальна освіта спрямовується на формування людини майбутнього за допомогою різноманітних інформаційних процесів у системі — людина – суспільство – природа [Кузь В.Г.]. Але війна вносить свої корективи й не зважати на них неможливо.

Початок російської агресії й розгортання повномасштабного вторгнення ворожих військ на теренах суверенної української держави змінили кожного з нас. Ми науковці, вчителі, студенти, але поруч з усіма перерахованими вище соціальними ролями з'явилася прикладка «волонтер». Це не звичайне бажання чи примха – це нові реалії.

Феномен волонтерства виник і поширився ще в 2014 році, коли громадяни нашої країни, переважно молодь, шляхом мирних демонстрацій показували свою позицію тодішній проросійській владі. Люди об'єднуються, щоб триматися й пережити ці важкі часи. Про волонтерський рух в Україні із захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. На нашу думку, першочергове завдання педагогів у воєнний час – показати власним прикладом, як формується чітка громадянська позиція. Наразі важливо не просто говорити про патріотизм, а виховувати його в дії, підтримуючи Збройні Сили України.

На базі нашого навчального закладу, КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» протягом лютого-березня 2022 року було сформовано волонтерський осередок «В єдності сила». А вже після відновлення звичного формату навчання, офлайн, викладачі й студенти коледжу активно долучилися до різноманітних ініціатив, спрямованих на допомогу військовим і цивільним, котрі постраждали внаслідок російської агресії. Подаємо опис наймасштабніших волонтерських подій у стінах нашого коледжу.

У вересні реалізований проєкт – благодійний аукціон книг «Маленькі кроки заради великої перемоги», – який дозволив зібрати 10 тис грн. на потреби ЗСУ. А юні вихованці мовної школи «Grade» підготували сувеніри для мужніх воїнів, через які висловили усе тепло і ніжність до наших захисників.

У жовтні організовано виготовлення окопних свічок спільно з ГО «Подільська Ластівка» (Вінницька обласна станція юних натуралістів). Окопні свічки - це єдина альтернатива освітлення та обігріву невеликого приміщення на фронті. Задля отримання

додаткових коштів на виготовлення окопних свічок було оголошено збір макулатури, що пройшов успішно й дав змогу готувати нову партію свічок для тих, хто на передовій.

З особливою атмосферою в листопаді проходили майстер-класи з розпису екоторбин, участь у яких активно брали не лише члени коледжної родини, а й діти з особливими освітніми потребами із ГО «Сонячні діти Херсонщини» та «Сонячні діти Вінниччини».

Помітно, що подібні заходи (колективна творча справа) зближують, дозволяють відчувати власну значущість й підтримку оточення. Таким чином, розвиваємо дрібну моторику, креативність, уміння комунікувати. Так відбувається самоідентифікація як представників певної національності. І нехай оновлена Україна вкотре виникає на крові й кістах, але ми віримо, що це нація відважних, незламних, волелюбних й надзвичайно працьовитих людей. Спільні цілі споконвіку допомагали єднатися, а «сила народу в єдності, згуртованості, відданості своїй Батьківщині», як ще століття тому писав Великий Каменярь – Іван Якович Франко.

*З повагою та шаною,
члени Ради молодих учених коледжу,
Бузенко І.Л. та Сорочан А.М.*

6. Казмірчук М. Ігнаці Падеревський - фундатор дипломатії другої Речі Посполитої / М. Казмірчук // Вісник студентського наукового товариства інституту історії, етнології і права. Вип. 7. - Вінниця, 2006. - С. 238.

7. Колесник В. Відомі поляки в історії Вінниччини: Біографічний словник / В. Колесник-Вінниця, ВМГО «Розвиток», 2007. - С. 468-472.

8. Кравчук О. М., Козельчук Л. С., Кравчук Л. В. Виходець з Поділля Ігнаці Ян Падеревський: митець і політики (1860-1941 рр.) / О. М. Кравчук, Л. С. Козельчук, Л. В. Кравчук // Освіта, наука і культура на Поділлі. - Кам'янець-Подільський, 2010. - Вип. 16. — С. 268-282.

9. Марчук Т.О. Ігнацій Падеревський. Громадянин. Митець. Патріот. /Т.О.Марчук// Краєзнавство: історичний досвід та перспективи розвитку: Матеріали другої Міжнар. Наук.-практ. конф. 13-15 жовт. 2010р. ,Вінниця / Вінниц. ОУНБ ім. К.А. Тімірязєва. – Вінниця, 2011. – 127 с.

10. Сітенко Т. Польські піаністи в концертному житті Києва / Т. Сітенко //Сучасність. - 2006. -№ 4. -С. 145-153.

11. Широкогород А. Б. Польша. Непримириное соседство / А. Б. Широкогород - М.: Вече, 2008. -448 с.

*Стаття надійшла до редакції
27 жовтня 2022*

ХРОНІКА ІБСЕНІЗМУ: ДЖОРДЖ БЕРНАРД ШОУ

УДК 821 (415) Шоу

КІСЕЛЬОВ Д. Л.

*кандидат педагогічних наук, доцент, викладач
зарубіжної літератури філологічного факультету
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*

Джордж Бернард Шоу народився в місті Дубліні, столиці Ірландії. Батько Шоу — молодший син небагатих батьків. Він служив, невміло займався хлібною торгівлею і сильно пив. Мати Шоу — Люсінда Елізабет Герлі, вийшовши заміж, придбала, за словами її сина, трьох дітей, бідність і п'яницю-чоловіка. Знайшовши в перший же місяць, під час весільної поїздки в Англію, цілу батарею порожніх пляшок у гардеробі, вона втекла з будинку, вирішивши найнятися куховаркою на корабель і назавжди залишити батьківщину. Сталося це у Ліверпулі. У гавані до неї причепилися п'яні докери, і вона

повернулася. Але будинок уже став для неї в'язницею. Надалі на її долю випали бідність і самотність.

За цих умов дитинство Шоу не могло бути щасливим. Батько Шоу, дуже дотепна і по натурі добра людина, постійно бував п'яний і тоді впадав у похмурий або буйний стан. Один раз, гуляючи з маленьким сином по Дубліну, він ледь не утопив його ненавмисно в каналі.

Мати була застиглою у своєму розпачі й у свідомості своєї моральної переваги жінкою. Очевидно, це була лише зовнішня холодність. Вихованням дітей місіс Шоу зовсім не займалася. Її невдоволення

невдалим шлюбом відбилось і на дітях від цього шлюбу. Згадуючи дитинство і свою матір, Шоу пише: «Вона не знала, що материнство — це почуття і що воно повинно поширюватися і на питання, що їдять і п'ють діти. Вона цілком надала нас слугам, що одержували незначну платню і не вміли ні читати, ні писати».

Діти харчувалися на кухні спитим чаєм і нежареною картоплею. Слуги часто мінялися в будинку, тому що і умови їхнього життя в родині Шоу були дуже важкими.

Мати Шоу знайшла вихід зі своєї сімейної драми в музиці. У неї було прекрасне сопрано, і талановитий музикант Джон Ванделер Лі зробив з неї першокласну співачку.

Після появи в будинку Ванделера Лі життя маленького Шоу стало більш змістовним і цікавим. У будинку постійно звучала музика, збиралися артисти, влаштовувалися музичні вечори. Містер Лі став приділяти значну увагу вихованню дітей — набагато більше, ніж їхні власні батьки. Маленький Бернард прив'язався до містера Лі — його захоплювала не тільки його рідка музикальність, але і деякі його спартанські звички, яким хлопчик став наслідувати.

Шоу перемінив за 4 роки 4 школи, що залишили в нього найважчі враження. У своїх спогадах він так розповідає про шкільні роки: «У школі я не вивчив нічого і забув багато чого... Класи були занадто великі, а вчителі, недосвідчені в педагогіці, готувалися надалі стати священиками. Нам не було сказано жодного звуку про користь математики, про зв'язок алгебри з життям... Питання на іспиті ставилися не з проблем, а за їхніми номерами у підручнику, — тому я їх не пам'ятав. Тут був тільки один схоластичний метод навчання. Наприкінці

тижня за кожну помилку били — 6 ляпанців по долоні тростиною. Після декількох років цього тюремного ув'язнення мій клерикальний дядько проекзаменував мене і знайшов, що я забув усе, чому він мене колись учив. Мене перевели в іншу школу».

Ця «інша школа» і була саме тією, куди його перевів Лі, але для нервового і вразливого хлопчика обстановка там виявилася особливо складною. Справа не в тім, що тут, як і в інших дублінських школах, процвітали тілесні покарання, здатному і слухняному хлопчикові вдавалося їх уникнути. Але Шоу гостро відчув у цей час специфічно ірландську кастову відособленість. Син протестанта, який пишався своїм дворянським походженням, не повинен був учитися з католиками — синами ремісників і дрібних торговців. Такий був непорушний закон касты, і, порушивши його (хоча і з волі батьків), хлопчик ставав знедоленим з погляду своїх колишніх знайомих. Ніхто з протестантських хлопчиків, що вважали себе юними джентльменами, не хотів тепер з ним грати або розмовляти. Але і з новими товаришами в католицькій школі не могло бути ніякої близькості. Шоу почував себе нестерпно самотнім.

У 1871 році п'ятнадцятирічний Шоу залишив школу і почав працювати клерком. Бідність не дозволила йому одержати подальшу освіту. У тому ж році його мати, забравши із собою дівчаток, залишила свій будинок, чоловіка і Дублін і виїхала слідом за містером Лі у Лондон. Це не було романтичною втечею з коханою людиною. Це була свого роду еміграція в пошуках шматка хліба.

П'ятнадцятирічний Бернард Шоу був залишений на своє власне піклування в товаристві занепаłego, хворого батька.

П'ять років Шоу проробив клерком у земельній конторі. Він був дуже старанним працівником, хазяї були ним задоволені, почалося те просування по службових сходах, що могло б обрадувати будь-якого дрібного службовця — тільки не Шоу. Через п'ять років він був уже головним касиром. Але в сутності він ненавидів свою службу — він любив тільки мистецтво і мріяв присвятити йому своє життя, хоча ще не знав напевно, чи буде це живопис, література або музика.

У 1876 р. Шоу залишив Дублін. Він виїхав у Лондон, щоб проститися з умираючої від сухоти сестрою Агнесою, але більше вже не повернувся на батьківщину: «Я був ситий Дубліном, — говорить Шоу, згадуючи свій від'їзд. — Джеймс Джойс в «Уліссі» описав з безжалісною, майже нестерпною правдивістю життя, що Дублін пропонував своїм юнакам».

В іншому місці Шоу пише: «Я виїхав з Дубліна, тому що там не було майбутнього для мене, тому що після від'їзду Лі Дублін у відношенні мистецтва став для мене Сахарою».

У цей приїзд юнак побачив свою матір іншою. Його вразило глибоке горе спокійної, стриманої жінки, що уболівала про рано померлу дочку. Так значить вона любила своїх дітей?

Над труною юної Агнес уперше зблизилися мати і син — обоє горді, мовчазні, глузливі, що вміють ховати свої почуття — і вже не змогли розстатися.

Молодий емігрант, що став знаменитим англійським письменником, не бачив потім своєї батьківщини 30 років. У 1905 р. він поїхав в Ірландію тільки для того, щоб зробити приємність своїй дружині, що гаряче любила їхню загальну батьківщину. Але спогади про важкі роки юності отруїли його подорож. «Я зараз у Дубліні і

проклинаю кожен будинок, повз якого проходжу», — пише він в одному листі під час другої поїздки в Ірландію, у 1913 р.

Наприкінці 70-х років Шоу остаточно обрав нелегку дорогу письменника. Він заробляв гроші в телефонній компанії, погано харчувався і носив рване взуття, він змушений був приймати матеріальну допомогу від своєї матері, учительки музики, у цей час він писав роман за романом і безуспішно посилав їх у видавництва.

Шоу працював над своїми романами завзято і планомірно, писав по 5 сторінок у день, а потім пропонував свої твори всім існуючим англійським видавництвам, навіть посилав в Австралію і Канаду. Він згодом згадував, що йому відмовили 60 видавництв. Ніякі відмови не могли зламати впевненість молодого автора у своїх силах.

Зв'язки починаючого письменника з зовнішнім світом — насамперед, з лондонською інтелігенцією — росли, коло знайомих розширювалося. Спочатку це був музичний і артистичний світ — друзі його матері і Ванделера Лі, друзі і шанувальники сестри Люсі, що стала артисткою. Серед них було багато земляків — ірландців.

Так відбулося знайомство з Оскаром Уайльдом і його матір'ю, теж дублінцями. Місіс Уайльд, мати молодого письменника, усіляко протегувала бідному земляку, була з ним дуже привітна і часто запрошувала його обідати. Для Шоу ці візити були дуже обтяжливими — майбутній великий дотепник і оратор був вкрай сором'язливим. Але він вважав своїм обов'язком ходити в цей багатий будинок і вивчати таким шляхом світське суспільство для своїх нових романів. Він ретельно чистив поношений костюм, зафарбовував діри на черевиках і відправлявся на черговий

званий обід, але подовгу простоював перед дверима, не натискаючи кнопку дзвоника.

Місіс Уайльд хотіла, щоб її син подружився зі своїм однолітком і земляком. Але Оскар, бліда молода людина, гордовита, порядком уже розпещена, тримався дуже чемно, але занадто замкнуте і гордо. А хто з цих двох юнаків був більш гордий — важко вирішити, і ніякого зближення між ними не вийшло. «Ми страшенно один одного сковували, — писав згодом Шоу, — і це залишилося між нами, коли ми обоє стали відомими людьми».

У 80-ті роки перед Шоу остаточно відкрилася дорога публіциста. За рекомендацією критика В. Арчера він став у 1885 р. літературним рецензентом «*Pall Mall Gazette*». Наприкінці 80-х років він працює музичним критиком у газеті «Старий» під італійським псевдонімом «*Corno di bassetto*», а потім — театральним оглядачем у ряді газет і журналів. Блискучі, оригінальні за думкою і парадоксальні за формою статті, підписані трьома буквами C.D.V., привертають загальну увагу, хоча ніхто ще не знає, яка популярність призначена цим трьом буквам.

У 80-х роках сформувалися соціальні погляди Шоу. Він вивчає Маркса і захоплюється соціалізмом. У 1884 році Шоу разом з подружжям Уебб створив так зване Фабіанське товариство. Це була соціал-реформістська організація, яка взяла собі назву за ім'ям римського полководця Фабія Кунктатора, який зміг нанести удар карфагенському вождю Ганнібалу завдяки тому, що перед тим дуже довго очікував та не поспішав. Такого ж пасивного шляху по відношенню до капіталізму пропонували притримуватися фабіанці. Вони заперечували класову боротьбу та революцію і вважали, що і соціалізм можна побудувати шляхом реформ.

Стара драма, з точки зору Шоу, вже не відповідає вимогам часу, і Шоу починає боротьбу за нову драму.

Головна особливість «нової драми», з точки зору Шоу, полягає в тому, що вона рішуче повернулася до сучасного життя і стала обговорювати проблеми, характерні й вчинки, що мають безпосереднє значення для самої глядацької аудиторії. Як вважав Шоу, початок «новій драмі» поклав Ібсен і став набагато важливішим для сучасного глядача, ніж Шекспір. «Шекспір виводив на сцені нас самих, але в чужих для нас ситуаціях... Ібсен задовольняє потребу, що її не втамував Шекспір. Він показує нас самих, але в наших власних ситуаціях. Те, що відбувається з його героями, відбувається і з нами».

Тому свою боротьбу за «нову драму» Шоу починає як теоретик — перш за все з пропаганди творчості Ібсена.

Інтерес до Ібсена передової частини англійського суспільства — і в першу чергу соціалістів, не носив вузько літературного характеру. У його особі вітали письменника, що насмілювався сказати правду про буржуазну родину, засновану на волаючій нерівності і лицемірстві, насмілювався зірвати маски з буржуазних «стовпів суспільства». Кожен новий переклад п'єс Ібсена, кожна нова постановка перетворювалися у велику подію.

Для Шоу Ібсен — великий новатор не тільки в області драми, але й у розвитку нових суспільно-етичних принципів і понять. Головну мету Ібсена Шоу бачить у викритті буржуазної моралі, буржуазної родини і шлюбу, у зриванні масок, у руйнуванні брехливих ідеалів.

Новаторство Ібсена в області драми виявляється, як вважає Шоу, не тільки в її проблемному характері, але й у наявності

гострих конфліктів і розумних, тонких дискусій. Дискусія стає, на думку Шоу, невід'ємною і найважливішою частиною сучасної драми.

«Ляльковий дім» можна було б перетворити на звичайну «добре зроблену» п'єсу у французькому стилі, з фінансовими ускладненнями, злочинницькими інтригами і щасливим кінцем. Але в останньому акті, коли усе вже «благополучно» скінчилося, Нора говорить чоловіку: «Ми повинні сісти й обговорити усе, що з нами відбулося». «І от завдяки цьому додаванню, — пише Шоу, — «Ляльковий дім» завоював Європу і став школою драматичного мистецтва».

Шоу підкреслює парадоксальність трактування явищ у Ібсена, цього серйозного письменника. Загальноприйняті істини, закони прописної моралі, удаване благополуччя буржуазної родини — усе це валиться під гнівним бичем Ібсена, усе виявляється своєю протилежністю, як мила, затишна квартира Гельмерів «здавалася в'язницею для Нори, а світла ідилія їхнього подружнього життя — взаємною неправдою і рабством жінки».

У 1890 році Шоу пише книгу «Квінтесенція ібсенізму» — перше англійською мовою дослідження творчості норвезького драматурга, а також маніфест нової драми.

У «Квінтесенції ібсенізму» Шоу вперше виступає борцем за жіночу рівноправність. У той же час він відзначає дві лінії у розвитку жіночих образів, два типи жінок, з якими він зустрічається в Ібсена і яких виведе потім у своїх п'єсах. У главі «Жіночна жінка» Шоу протестує проти того ідеалу жіночності, що висували реакційні англійські критики на чолі з Клементом Скоттом у своїй боротьбі проти Ібсена. Цей ідеал жіночності полягав в повному самозреченні і самопожертві жінки

заради чоловіка і дітей. На прикладі Нори і фру Альвінг Шоу розкриває всю умовність цього правила, що розглядає жінку тільки як доповнення до її чоловіка і домашнього вогнища. Обидві героїні Ібсена залишалися до межі жіночними жінками» і йшли на всілякі жертви заради чоловіка, дітей і сімейного вогнища. Але наступав момент, коли вони обидві виявилися змушеними обрати інший шлях. В них обох ціною найбільших страждань пробуджується, нарешті, «мужня жінка».

Для Шоу «жіночна жінка» — поняття негативне. У своїх драмах він виводить ряд «жіночних жінок» і підкреслює в них не стільки самовідданість і рабську покірність чоловіку, скільки менш приємні риси — примітивну чуттєвість, прагнення підкорити собі чоловіка, зламати його волю.

Так звані «жіночними жінками», злочинним або слабким, Ібсен протиставляє, на думку Шоу, мужніх жінок, жінок іншого морального типу. Таке протиставлення особливо яскраво відчувається в «Гедді Габлер», де поруч з егоїстичною, зануреною в незбутні мрії Геддою (у якій Шоу підкреслює її соціальні риси — дворянське походження, ідеали військової касты) ми бачимо лагідну, енергійну Тею Ельфстед. Обидві ці жінки борються за Левборга. Тея стає його добрим генієм, ми бачимо відродження людини під керівництвом чистої жінки. Гедда — його злий геній. Їй вдається убити Левборга, хоча і не так «красиво», як їй цього б хотілося. Але їй не вдається убити його книгу, — Тея присвячує своє життя відновленню рукопису Левборга.

Шоу часто називали жінконенависником, і один час (на початку 90-х років) такий погляд майже усталився у зарубіжному літературознавстві. Жінконенависництво Шоу — одне із самих

трагікомічних непорозуміннь, пов'язаних з його творчістю. Шоу із самого початку виступив жагучим захисником жінки — її прав, незалежності і людського достоїнства.

Однак, будучи полум'яним адептом Ібсена, Шоу в багатьох своїх поглядах з ним розходиться. Він висуває свою особливу концепцію позитивного героя. На думку Шоу, людство поділяється на філістерів (міщан), ідеалістів і реалістів. Слово «ідеаліст» Шоу вживає не в сенсі філософського світогляду. Ідеаліст або романтик у розумінні Шоу — це людина, що заперечує обивательську вульгарність, що прагне до високої мети, але не розуміє реального положення речей і практичних шляхів до виправлення світу. Реаліст це людина, позбавлена будь-яких ілюзій, будь-яких марних ідеалів, але неухильно прагнуча до практичного поліпшення світу.

Шоу вважає, що Ібсен не створює на противагу своїм привабливим героям, що помиляються, — ідеалістам справжнього позитивного героя — реаліста. А саме його створення, з точки зору Шоу, і повинно стати головним завданням драматурга.

У світі на 700 філістерів приходить 299 ідеалістів і тільки один реаліст. До числа таких реалістів Шоу відносить Ібсена і звичайно себе. Англійському драматургові не подобаються трагічні розв'язки драм Ібсена. За словами Шоу, Ібсен нікуди не зміг піти від шекспірівського трагізму: кожна його драма закінчується убивством

або самогубством. Сам Шоу прагне уникати трагічних розв'язок. «Мої герої не роблять карних злочинів, — говорить він.

У цьому відношенні Шоу протиставляє Ібсену Чехова. «У чехівському «Вишневому саді», де сентиментальні ідеали наших культурних, витончених, граючих Шумана класів валяться в порох не менш могутньою, ніж у Ібсена, рукою, не трапляється нічого жахливого, крім того, що родина не може удержати за собою старий будинок»

У будинку Степняка-Кравчинського Шоу зустрічав і з інтересом розпитував молоду біляву Ліліан Буль, що нещодавно повернулася з Росії, де вона провела в самому горні революційного руху 2 роки. Це була починаюча письменниця і перекладачка російської літератури, і Шоу робив їй усіляку підтримку.

Незабаром вона вийшла заміж за польського революціонера-емігранта Войнич. У 1897 р. Ліліан Войнич написала роман «Овод». Серед життєвих прототипів її прославленого героя (у якому злилися риси італійських і російських революціонерів, багато мрій і враження письменниці), безсумнівно, якесь місце зайняв і ірландець Шоу з його музичним голосом і уїдливою дотепністю, син пригнобленої батьківщини, атеїст, соціаліст, оратор і в той же час знаменитий фейлетоніст, гроза літературних салонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Зарубіжна література (хрестоматія) — підручник 10 клас, Київ. 2004.
2. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури XIX століття, Глухів. 2011.
3. Пранкевич О. В. Зарубіжна література XIX століття, Київ. 2002.

*Стаття надійшла до редакції
01 листопада 2022*